

Kees Jan de Vet

1000 DAGEN DIJKGRAAF

1000 DAGEN DIJKGRAAF

**“HET HUIDIGE KLIMAAT VRAAGT OM
GROTERE STAPPEN; ONS INSTRUMENTARIUM
IS UIT EEN VOORBIJE TIJD.”**

Deze zomer heb ik mijn eerste etappe van 1000 dagen dijkgraaf van Brabantse Delta voltooid. Te midden van een periode met beperkingen door het coronavirus was dit voor mij ook een goed moment voor een vooruitblik op de komende tijd.

De effecten van klimaatveranderingen worden deze jaren snel zichtbaar en raken steeds directer de kerntaken van ons waterschap. Voor het derde jaar op rij kennen we een zeer droge zomer en dat is naar verwachting de komende jaren niet anders. Weersextremen met hittestress, hoosbuien, zeespiegelstijging, toenemende verzilting. Het is de nieuwe tijd voor het waterschap.

Het klimaatbestendig maken van Nederland is een mega-opgave, waarbij veel partijen een rol en verantwoordelijkheid hebben. De waterschappen worden daarbij uitgedaagd in hun kerntaken van waterveiligheid en waterbeschikbaarheid. De beheersmaatregelen die we nu treffen, hebben met name op korte termijn een beperkt effect. Deze beheersmaatregelen zijn, gelet op de gevolgen van klimaatverandering, onvoldoende. Het is het instrumentarium van een voorbijgaande tijd. Om grote stappen te zetten zijn maatregelen met meer urgentie noodzakelijk.

Waterschappen kennen een lange traditie van ontwikkeling en uitvoering van grote projecten, vaak met een nationaal belang. We zijn gebiedsspeler en hebben daarover veel kennis in huis. Door de urgentie en de omvang van het klimaatvraagstuk worden waterschappen naast uitvoeringspartner ook een sterkere strategische partner bij de ontwikkeling van de oplossing. Het klimaatbestendig inrichten van ons gebied is geen opgave voor één afzonderlijke overheid, maar vergt een stevigere krachtenbundeling van alle partners. Voor de waterschappen is dit een kans om onze positie als waterautoriteit vorm en inhoud te geven.

We hebben bij Brabantse Delta gezien dat bij de totstandkoming van de regionale energiestrategieën, waar het gaat om klimaatmitigatie, wij onze versterkende rol wisten te spelen voor medeoverheden in West- en Midden-Brabant. Maar het vraagstuk van de klimaatadaptatie raakt ons nog sterker direct in onze kerntaken. We kunnen en moeten een nog actievere rol spelen. Dit vergt op korte termijn keuzes, prioritering en vooral scherpheid over waar we meerjarig naartoe werken. Het is van belang de rol van het algemeen bestuur van het waterschap bij het maken van strategische keuzes te versterken. Deze bijdrage is bedoeld om daarover met bestuur en onze bestuurlijke partners in gesprek te komen en vervolgens onze focus als Brabantse Delta de komende tijd zichtbaar te versterken. Ik wil graag vijf kernpunten benoemen waar wat mij betreft de focus op moet liggen bij de samenwerking met bestuur en partners.

1. SNELLER EEN KLIMAATBESTENDIGE REGIO

Het klimaatrobuust maken van West- en Midden-Brabant is een zeer noodzakelijke, maar omvangrijke opgave, waarbij veel partijen een rol en verantwoordelijkheid hebben. Het gaat om de toekomstige, ruimtelijke inrichting van steden en het buitengebied. In essentie raakt het de kern van het gehele leefklimaat van onze inwoners op korte en langere termijn. Zo is een fundamentele aanpak met betrekking tot droogte noodzakelijk wanneer we zien dat in de steden de temperatuur oploopt richting de 40 graden. We zien ook dat de natuurterreinen jaar in jaar uit verder verdrogen en de waterbeschikbaarheid voor agrariërs een serieus probleem wordt voor hun bedrijfsvoering. Een benadering per seizoen, waarin we een aantal beheersmaatregelen treffen met bijvoorbeeld wateronttrekkingen, lijkt uitgewerkt.

Bij klimaatadaptatie gaat het om een compleet en vooral ook samenhangend beeld van de manier waarop we ons werkgebied toekomstbestendig inrichten. Van Waalwijk tot Woensdrecht en van Willemstad tot Goirle, gelet op de nog dieper ingrijpende klimaatveranderingen die op ons afkomen. Klimaatadaptatie staat inmiddels een aantal jaren op de agenda van het Rijk en de Deltacommissaris. Het ministerie en de provincie stimuleren stresstesten en klimaatdialogen. Dat zijn natuurlijk eerste, noodzakelijke processtappen. Maar de inrichtingsmaatregelen zijn bepalend en moeten volgen. Het lijkt een trend dat vooral de grote steden in Nederland de klimaatadaptatie al gericht op de

agenda hebben staan. Rotterdam heeft bijvoorbeeld, als onderdeel van een internationaal netwerk van steden, de zogenaamde resiliënt cities, de klimaatadaptatieve inrichting van de complete stad het hoofdpunt van beleid voor deze bestuursperiode gemaakt. Bij de situering van woningbouw, voorzieningen als verzorgingshuizen, scholen, kantoorlocaties, inrichting van bedrijventerreinen en recreatievoorzieningen, zijn de beperking van hittestress en voorkomen van wateroverlast bepalende factoren. Maar ook binnen ons werkgebied zien we dat Breda en Tilburg in deze bestuursperiode een voorhoede positie innemen. Water en meer groen in de stad zijn daar hoofdthema's van de inrichting aan het worden.

We zijn als waterschap met alle gemeenten binnen ons werkgebied in gesprek. Veelal over afzonderlijke plannen en ideeën. Vaak zijn er ook beperkingen door schaal en ambtelijke capaciteit in kleinere gemeenten. Daardoor ontstaan steeds grotere verschillen in ambitie en tempo tussen gemeenten. Zeker ook bij de concrete uitvoering. Bezinning over de consequenties daarvan is wezenlijk, omdat de klimaatveranderingen sneller en ingrijpender worden en deze zich niet houden aan gemeentegrenzen. Een complete, klimaatrobuuste inrichting van ons gebied wordt urgent. Een totaalaanpak voor de klimaatadaptatieve inrichting van ons werkgebied moet door de snelheid van klimaatverandering deze jaren van de grond komen.

De goede aanzetten van nu vragen om bundeling van krachten en naar mijn overtuiging om meer systematiek en uniformiteit binnen alle gemeenten in ons werkgebied. Het tempo en de maatregelen kunnen niet afhankelijk zijn van de ambities en schaal van afzonderlijke spelers. Bovendien is nu elke overheid verantwoordelijk voor een afzonderlijk stukje. Een meer integrale aanpak geeft meer kracht, energie en perspectief op voortgang.

Versnelling en een scherpere focus op een totaalaanpak kunnen volgens mij worden bevorderd door het concept van 'werken als één overheid'. Dit presenteerde de Studiegroep Interbestuurlijke en Financiële Verhoudingen, ingesteld door het Kabinet, zeer recent in Den Haag. Door een gebundelde en geïntegreerde bestuurlijke aanpak van alle overheden samen kunnen grote maatschappelijke transitie's in de komende kabinetsperiode effectiever van de grond komen. Een soortgelijke aanpak heeft zich bij het Deltaprogramma ook bewezen. Het zou mooi zijn om dit concept nu met bestuurlijke partners op te pakken om onze regio versneld klimaatrobust te maken.

Om dit bestuurlijk vorm te geven is te overwegen om voor ons complete werkgebied een bestuurlijke tafel van Netwerk Water & Klimaat in te richten. Binnen dit netwerk werken de 21 gemeenten, het waterschap en de provincie samen om onze regio waterrobust en klimaatbestendig in te richten. Het voordeel is dat er beter overzicht over afzonderlijke ambities en voortgang

ontstaat. Overheden kunnen elkaar versterken vanuit expertise en kwaliteiten. Actualiteiten als droogte kunnen beter worden gedeeld en minder ad hoc vanuit het waterschap zelf worden benaderd.

Het waterschap kan zo'n ontwikkeling van de grond tillen en accommoderen: we hebben veel gebiedskennis in huis. Onze bestuurlijke werkverdeling in het dagelijks bestuur kent al een gemeentegerichte benadering en die kunnen we uitbouwen. We hebben gebiedsmanagers in huis die de gemeenten door en door kennen. De Rekenkamercommissie van het waterschap adviseerde ons al eerder hier meer werk van te maken via een programmatische benadering van klimaatadaptatie. Een nieuw programma Klimaat & Duurzaamheid staat in de steigers, waarin dit kan worden opgepakt. Het is van belang de klimaatadaptatieve inrichting van de Brabantse Delta steviger te agenderen. We moeten sneller naar een klimaatrobuste regio.

2. VERSTERK DE ROL VAN DE ZUIDWESTELIJKE DELTA

Ons waterschap heeft al meer dan 90 jaar een intensieve samenwerking binnen de Brabantse Waterschapsbond. We versterken elkaar als Brabantse waterschappen in onze uitvoeringstaken en in het samen optrekken richting provincie Noord-Brabant. Iets dat strategisch steeds belangrijker wordt. De grote, inhoudelijke toekomstvragen als zeespiegelstijging, verzilting en waterbeschikbaarheid vergen echter daarnaast een uitbouw van onze focus die meer westelijk is gericht. Gericht op de Zuidwestelijke Delta: samen met provincie Zeeland en de waterschappen Scheldestromen en Hollandse Delta.

Een grotere doorkijk is nodig om in Den Haag de problematiek van de Zuidwestelijke Delta, en daarmee de belangen van ons waterschap, veel beter voor het voetlicht te brengen. Vraagstukken die daar gaan spelen rond zeespiegelstijging, waterkwaliteit, waterbeschikbaarheid en verdeling van de middelen in het kader van het Deltaprogramma zoet water, bepalen steeds sterker onze agenda.

De minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft in 2019 in haar brief aan de Tweede Kamer, over de programmatische aanpak grote wateren, de besluitvorming over het wel of niet verzilten van het Volkerak-Zoommeer doorgeschoven naar 2030. Het zou voor ons gebied beperkend zijn wanneer door het uitstel van deze Kabinetsbeslissing een aantal andere vraagstukken met betrekking tot waterbeschikbaarheid

breed in de regio stagneert. Juist nu de droogte zo'n groot vraagstuk is.

Inmiddels is zeer recent, uit een studie van Deltares, komen vast te staan dat ook bij 1 meter zeespiegelstijging het Volkerak-Zoommeer op langere termijn een adequate voorziening blijft voor klimaatrobust waterbeheer. Het zou goed zijn wanneer de minister dan ook bestuurlijke duidelijkheid geeft ten aanzien van het toekomstperspectief van het Volkerak-Zoommeer. Die duidelijkheid geeft ons dan weer de gelegenheid met een langere doorkijk een ambitieuze bredere gebiedsagenda voor de gehele Zuidwestelijke Delta te ontwikkelen. Daarvoor is

het wenselijk onze bestuurlijke contacten met het provinciebestuur van Zeeland en de waterschappen Scheldestromen en Hollandse Delta uit te bouwen. De zoetwaterbeschikbaarheid in westelijk Brabant, de ernstige verdroging van de Brabantse Wal en de al jaren zorgelijke waterkwaliteit van de Binnenschelde zijn thema's die vanuit een bredere focus in ieder geval verder moeten worden gebracht. Bij seizoenen van permanente droogte wordt vooral ook de waterkwaliteit in onze regio een groot probleem. Door onze samenwerking hier uit te bouwen kunnen we onze positie in het kader van het Deltaprogramma Zoetwater versterken. Dat is zeker bij droogte, zeespiegelstijging

en verdere verzilting voor de komende jaren van groot belang.

Een ambitieuze toekomstagenda voor de bredere Zuidwestelijke Delta is wezenlijk. Door het uitstellen van besluitvorming over het Volkerak-Zoommeer moet breder in de regio geen stilstand ontstaan. We moeten onze bestuurlijke en ambtelijke contacten richting provincie Zeeland en de waterschappen Scheldestromen en Hollandse Delta daarvoor intensiveren en uitbouwen. Het gebiedsproces zoetwaterbeheer en de op te stellen gebiedsagenda voor de Zuidwestelijke Delta zijn daarvoor op korte termijn van groot belang.

3. BOUW DE SAMENWERKING MET DE DRINKWATERBEDRIJVEN VOORAL UIT

Drie seizoenen van droogte leren mij dat een aanpak, waarbij veel partijen een afzonderlijk stukje verantwoordelijkheid hebben, beperkend is voor een grondige aanpak die urgent is voor de komende tijd. Het breed bestuurlijk grondwateroverleg van de provincie is een stapje in de goede richting, maar daar zijn bijvoorbeeld de gemeenten (nog) niet vertegenwoordigd. Los daarvan wordt de samenwerking met de drinkwaterbedrijven snel belangrijker, zowel binnen ons werkgebied als vooral ook in Den Haag. Het met drinkwaterbedrijven gezamenlijk zoeken naar vermindering van drinkwateronttrekkingen onder natuurgebieden, een groter deel van de

waterproductie alsnog uit oppervlaktewater halen, het beter samenwerken in de keten wanneer het effluent betreft, en de prijs van water benaderen om het gebruik van water te beperken, zijn daar voorbeelden van. De samenwerking tussen de waterschappen onderling is nu veel intensiever dan met de drinkwaterbedrijven. Er liggen veel kansen om samenwerking binnen ons gebied, maar vooral ook op landelijk niveau, zoals met de Unie en Vewin, de komende tijd uit te bouwen.

4. DE (ON-)ZICHTBAARHEID VAN HET WATERSCHAP

Waterschappen doen veel belangrijke taken in stilte. Een groot gedeelte van ons werkgebied wordt beschermd tegen wateroverlast door een gestuurd watersysteem. Voor inwoners en bedrijven zuiveren we water. Veel inwoners hebben daar geen weet van en komen de waterschappen slechts eens in de vier jaar tegen bij de waterschapsverkiezingen voor het algemeen bestuur en op het moment dat de aanslag voor de waterschapsbelasting op de deurmat valt.

Als de klimaatrobuuste inrichting urgent wordt, is het wezenlijk om de inwoners intensief bij dat vraagstuk te betrekken. Het raakt hun directe leefklimaat. Het tegen de achtergrond van de problematiek veel bewuster gebruik van water door inwoners en het (agrarisch) bedrijfsleven en de inrichting van onze leef- en werkomgeving gaat hen direct aan. Hun meedenkkracht is niet een bijzaak, maar is bepalend voor succes. Dat kan niet zijn op basis van: "Nu hebben we een probleem, dus nu hebben we u nodig", maar het vergt een sterkere, extremere oriëntatie van het waterschap zelf om midden in de samenleving te staan. Waterschappen zijn van oorsprong uitvoeringsorganisaties, veel van onze ambtelijke energie en inzet gaat "van kantoor naar buiten". Nu we steeds meer strategische partner worden vergt dat bezinning op een meer zichtbaar waterschap. Het waterschap moet 'ons waterschap' worden: van de inwoners en bedrijven in ons werkgebied. Strategisch partnerschap vraagt om strategisch stakeholdermanagement en strategisch communiceren.

Om zo een permanente dialoog aan te gaan met onze omgeving.

De Deltacommissaris benadrukte recent ook het belang om die communicatie niet als bijzaak, maar als hoofdzaak te zien. We moeten daar initiatief nemen. Met het onderwijsveld kunnen we de kansen voor watereducatie uitbouwen. Een gelegenheid die zich volgend jaar voordoet is de herdenking van 600 jaar Sint Elisabethvloed. Dit is voor de hele Zuidwestelijke Delta een kans om het waterbewustzijn bij inwoners veel breder te laten leven. Niet slechts vanuit het terugkijken op toen, maar vooral met de blik op de toekomst en hoe we met innovaties onze regio samen met inwoners en maatschappelijke organisaties veilig en klimaatrobuust kunnen maken.

5. HET ALGEMEEN BESTUUR IN EEN VERSTERKTE STRATEGISCHE ROL

Het algemeen bestuur van het waterschap heeft op 24 april 2019 unaniem het bestuursakkoord 'Samen beter!' vastgesteld. Een waterschap dat midden in de samenleving wil staan, extern georiënteerd is met een algemeen bestuur dat sterker op hoofdlijnen wil sturen. Op 26 november vorig jaar werd onder leiding van Roelof Bleker, voormalig dijkgraaf van Rivierenland, een werkconferentie georganiseerd om ons algemeen bestuur steviger te positioneren bij grote thema's en strategische afwegingen. Er liggen nu naar mijn mening goede bouwstenen op tafel om onze werkwijze op basis daarvan in te richten en daarmee te gaan beginnen. Als we de rol van het algemeen bestuur willen versterken bij de grote urgente kwesties, waarvan ik er een aantal in

deze bijdrage heb geduid, zou ik het verstandig vinden om de nieuwe werkwijze snel operationeel te maken en deze bijvoorbeeld aan het einde van het jaar te evalueren.

TOT SLOT

1000 dagen dijkgraaf: ze zijn voorbij gevlogen. Met enthousiasme en bezieling is het mooi deze jaren in het werkgebied waar ik ben geboren en getogen dit werk te doen. Dit enthousiasme wordt in belangrijke mate bepaald door de sfeer en cultuur binnen ons waterschap en de personen waar ik dagelijks mee mag werken. Maar 1000 dagen dijkgraaf is voor mij ook een gevoel van urgentie en een wake-up call. Om nu onze verantwoordelijkheid aan te scherpen en West- en Midden-Brabant sneller klimaatrobust te maken.

Juist als je nú dijkgraaf bent, heb je geen tijd te verliezen.

Kees Jan de Vet
Dijkgraaf Brabantse Delta

Bouvigne, augustus 2020

Waterschap Brabantse Delta

Postbus 5520, 4801 DZ Breda
Bouvignelaan 5, 4836 AA Breda
T 076 564 10 00
E info@brabantsedelta.nl
I www.brabantsedelta.nl

